

Gemeente van Christus,

De E-exit zit ze nog vers in het geheugen. De exit uit Egypte. De Uittocht. En toch. Eindelijk bevrijd waren ze. Van dat vreselijke leven waarin ze het zelf niet voor het zeggen hadden. Onderdrukt door een dictator. Nu zijn ze dan eindelijk vrij, de Israëlieten. Ze zijn op weg, naar het land van belofte. Maar ze willen weer terug, terug naar af. Want het leven dat ze nu lijden is zwaar. Geen eten, geen drinken. Nou ja, het is er wel, maar in mate en voor erg vies.

De geschiedenis herhaalt zich, maar nooit precies op dezelfde manier. Was de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal, later de EEG, weer later de EG en nu de EU, bedoeld om ons te bevrijden van de cyclus van Europese oorlogen, opgezet als uittocht uit een door nationalisme verdeeld Europa, blijkbaar smaakt dat nu niet goed meer. Althans, het spreekt velen niet meer tot de verbeelding. En wie is vergeten of simpelweg nooit heeft geleerd, waarom dit project ooit was begonnen, ja, die wil graag terug naar een gedroomd land van weleer – dat niet bestond. De geschiedenis herhaalt zich, maar nooit op dezelfde wijze.

De Israëlieten, zo willen de latere schrijvers van Numeri ons duidelijk maken, waren opstandig. En tegelijk - en dat is eigenlijk een wonder – waren die zelfde Israëlieten ook in staat tot zelfreflectie. Ze bleken bereid om hun eigen geklaag te zien als een falen. Toen ze zich beklaagden bij Mozes omdat ze niet te eten hadden, wat op zichzelf toch niet zo onredelijk lijkt, werden ze onmiddellijk bestraft. En ze waarden die straf als een terechte straf, in Bijbels taal als zonde. En da's knap. Erkennen dat fout zat. Dat je eigenlijk terug verlangde naar de onderdrukking. Het zijn de klagers, of hun kinderen, die dit verhaal later hebben opgeschreven. Het zijn de klagers die zijn gaan begrijpen dat ze in de woestijn nog niet bevrijd waren van hun eigen gevangenschap.

Daar zit hem de crux. De bevrijding van de Israëlieten is tweeledig. Ze moesten eerst Egypte uit. Het volk moest letterlijk worden bevrijd van een onderdrukker. Gewoon het land uit. Simpel. Maar als ze dan van die tiran zijn verlost, vertrokken zijn, dan zijn ze er nog niet. Ze moeten zich *nogmaals* bevrijden. Dat is een geestelijk bevrijdingsproces. Ze waren er immers aan gewend dat anderen voor hen dachten, dat anderen bepaalden wat ze moesten doen -en dat is ook makkelijk. Nu moeten ze dat allemaal zelf gaan doen. Nu moeten ze zelf gaan nadenken. Hun leven in eigen hand nemen. Niet meer leunen op anderen. En dat gaat niet van de ene op de ander dag. Daar gaat veel tijd mee gemoeid en veel strijd. Ze moeten los komen van hun innerlijke onvrijheid. En dat lukt ze ook. Ze gaan begrijpen dat ze fout zaten door Mozes verwijten te maken, dat ze fout zaten door hun bevrijder voor het blok te zetten. Ze wilden bevrediging van behoefte en wel nu en onmiddellijk. Nee dus.

Zoals Paulus ook zegt, laat u niet leiden door eigen begeerte. Dat is lastig. 'Wat wij uit onszelf najagen is in strijd met de Geest en wat de Geest verlangt, is in strijd met onszelf.' Het is een heel proces van ontleding. Van nature verzet je je er tegen. De Israëlieten erkennen dat ze fout zaten toen ze zich beklaagden over vies eten en weinig drinken. Maar daar is toch niks mis mee? Te eten en te drinken hebben, dat mag toch wel? Maar het gaat niet om hun natje en hun droogje. Dat mag wel. Wat in Numeri wordt verteld is de straf die ze kregen voor hun aanklacht tegen hun bevrijder.

Als het waar is dat de Europese Unie de bevrijding was uit de cyclus van Europese oorlogen, en ik denk dat het zo is, en als nu een Brexit, straks een Nexit en misschien volgen er meer en duvelt de hele zaak in elkaar, als het die kant op gaat dan is te hopen dat de klagers van nu straks de wijsheid zullen hebben in te zien dat zij zelf, mede oorzaak zijn van terugval in nationalisme en ellende. De Israëlieten waren zelf in staat, later, in te zien dat zij hadden gezondigd door terug te willen naar de dictatuur. Daarvoor kregen ze op hun falie. Niet dat ze geen eten en drinken mochten hebben, maar

ze werden bestraft, en hard ook, voor hun terugval, hun terugverlangen naar Egypte angstland. En juist dat zelfinzicht was hun uiteindelijke bevrijding.

Mozes doet hier iets heel opmerkelijks. Hij laat een slang maken. U weet wel die slang uit het aards paradijs, dat onderkruipfel, dat venijnige dier dat je niet ziet, razendsnel wegschiet, giftig bijt, dat symbool voor iedere vorm van vuiligheid en geniepigheid, van verzieking die je niet ziet aankomen. Dat gevaar wil Mozes zichtbaar maken, toonbaar. Het is hoog, zodat iedereen het kan zien. Dit is het venijn. Dit is de kracht die alles verziekt. Wie zicht heeft op die krachten die verzieken, op die machten die tweespalt brengen, op die mechanismen die haat en verderf zaaien, kan zich ervan bevrijden. En al die krachten zijn uiteindelijk menselijke gedragingen. Paulus, niet de meest makkelijke man, maar je moet het hem wel nageven. Hij benoemt die krachten wel. En daar komen ze: ontucht, zedeloosheid, losbandigheid, afgoderij, tovenarij, vijandschap, tweespalt, jaloezie en woede, gekonkel, geruzie en rivaliteit, afgunst, bras- en slempartijen en nog meer van dat soort dingen.

Ja, we willen dat natuurlijk liever niet horen want het is zo belerend. Zo ouderwets ook, nietwaar. Laten we het leven vieren met al haar uitspattingen en genietingen. Lang leve de lol. En laat moraalridder Paulus gauw oprassen. Punt is alleen dat hij wel gelijk heeft. De weg die hij wijst en die Jezus ook wijst is geen makkelijke. Is er juist een die moeilijk is. Die je liever niet gaat. Je eigen natuur met alle hartstocht en begeerte aan het kruis slaan. Kom er maar eens om.

Als u zich daartegen verzet, innerlijk, is dat volstrekt begrijpelijk. Geen mens wil dat vanuit zichzelf. En toch moet het. Want als je het niet doet heeft uiteindelijk de onderbuik het laatste woord.

Daar gaat het Jezus ook over. Over een toch zeer radicale weg. Zijn weg naar het kruis is geen makkelijke en hij vraagt om die te volgen. Hij zit ons dus dicht op de huid en wie wil dat. Hem volgen op die weg?

Het lijkt nou niet bepaald een schoolvoorbeeld van goede communicatie, eerder van miscommunicatie, van langs elkaar heen praten. Dan doel ik op dat gesprek van Jezus met die drie mensen die hem onderweg aanspreken en hem oponthoud bezorgen. "Ik zal u volgen waarheen u ook gaat" zegt de eerste, waarop Jezus komt met een antwoord over vossen en hollen. Een tweede vraagt Jezus of hij eerst zijn vader mag begraven en Jezus antwoordt met een duistere reactie; laat de doden de doden begraven. Wat moet ik mij daarbij voorstellen. En dan die derde die eerst afscheid wil nemen van familie alvorens mee te gaan Met Jezus. En dan komt Jezus met dat vreemde antwoord over een ploeg en niet achteromkijken. Hoewel ik soms vrees dat Jezus met dit soort oproepen zich een fundamentalist toont, hij doet wel heel radicale uitspraken en vraagt van mensen een keuze die uiteindelijk lijkt te leiden tot de dood, denk ik ook dat het hem hier gaat om een ander soort radicaliteit. Namelijk de noodzaak voorwaarts te gaan. Niet alsmaar vast te houden aan het verleden. En dat doen we voortdurend; omkijken. Terugverlangen terug naar een verloren gewaande wereld. Vroeger was alles beter, maar tegenwoordig... We moeten vooruit. Wat geweest is, is geweest, is geweest, is voorbij... Wij kunnen ons niet vastzetten, wij zijn geen dieren met een hol, ons leven is een reis. En telkens ligt daar de krampachtigheid weer op de loer, de nostalgie, de verleiding te dromen van een tijd dat alles duidelijk was en mooi en goed en die eeuwige verleiding een klaagzang aan te heffen over het verval en de duisternis van het heden.

Nee dus zeggen Mozes, Paulus, Jezus. Dat zijn begeerten, verlangens naar de vleespotten van Egypte, naar vroeger. Je vader begraven, afscheid nemen van familie. Op zich niks mis mee. Legitieme wensen, maar daar gaat het hier niet om. Hier gaat het erom dat je niet omkijkt, niet krampachtig vasthoudt aan vroeger, aan een verheerlijkt, gedroomd verleden, maar dat je op weg gaat. Dat je vol vertrouwen de blik richt op wat voor je is. Met open ogen, kijkt naar de mensen om je heen, naar de wereld om je heen, naar het leven. Dat je je overgeeft, dat je de richting volgt, die de Geest jou wijst. Amen.